

- відсутність уніфікованого правового регулювання – немає чіткої законодавчої бази;
- суб'єктивізм оцінювання – викликає питання щодо доказовості;
- низький рівень обізнаності суспільства – спричиняє недовіру до результатів.

Отже, використання поліграфа в діяльності органів поліції є важливим інструментом забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів поліції, а його подальше впровадження має супроводжуватися:

1. Розробкою чіткої нормативної бази щодо порядку застосування поліграфа.
2. Підвищенням кваліфікації поліграфологів та унормуванням методик.
3. Забезпеченням правового захисту осіб, які проходять тестування.
4. Проведенням просвітницької роботи серед поліцейських та громадськості.
5. Використання поліграфа в першу чергу як інструмента профілактики правопорушень.

Лише за умови балансу між технологічною ефективністю та дотриманням прав людини поліграф може стати дієвим інструментом у службі, що покликана захищати закон і порядок.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%E2%F0#Text>
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України : наказ МВС України від 13 листоп. 2017 р. № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>
4. Клименко Р. В., Коба В. Б., Мотлях О. І., Чаплинський К. О., Шаповалов В. О., Особливості застосування поліграфа в діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: навч.-метод. посіб. Одеса, 2024. с.23-24.

ПОСТНИЙ Роман, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ

У сучасній демократичній правовій державі забезпечення законності в діяльності органів поліції є фундаментальною умовою ефективного функціонування всієї системи публічного управління. Поліція, наділена широкими повноваженнями, безумовно потребує дієвих інструментів контролю та нагляду, які виступають гарантією дотримання прав і свобод людини, недопущення зловживань владою та свавілля. Проте на практиці система контролю за діяльністю поліції нерідко виявляється формальною, а механізми зовнішнього нагляду – обмеженими або неефективними. Це породжує суспільну недовіру до правоохоронних органів, знижує рівень легітимності їхньої діяльності та негативно впливає на стан правопорядку в державі.

Контроль за діяльністю поліції є ніщо інакше, як набір правових інструментів та засобів для моніторингу та оцінки законності виконання покладених на поліцію функцій. Контроль за своїм суб'єктивним складом може бути різним. З одного боку існує відомчий контроль за правилами підпорядкування та єдиноначальності; також є контроль працівників прокуратури за діяльність працівників поліції під час досудового розслідування правопорушень. Громадський же контроль є найвищим проявом демократичності та правосвідомості суспільства, адже самі громадяни за допомогою правових засобів впливу не дають працівникам поліції виходити за встановлені законом рамки. Інституту громадського контролю в Законі «Про Національну поліцію» присвячено окремий 8 розділ, який так і йменується «Громадський контроль поліції». Це є новацією для вітчизняного Законодавства [1, с. 31].

У науковій та правозастосовній площині поняття контролю та нагляду за діяльністю поліції є взаємопов'язаними, однак не тотожними за змістом і правовими наслідками. Контроль передбачає активну перевірку підпорядкованого або залежного суб'єкта з боку вищого або уповноваженого органу щодо законності, доцільності та ефективності його діяльності. У контексті поліції контроль може здійснюватися як внутрішніми структурами (зокрема, підрозділами внутрішньої безпеки, керівниками підрозділів, Департаментом внутрішнього контролю НПУ), так і зовнішніми органами (наприклад, Рахунковою палатою, уповноваженими органами виконавчої влади). Натомість нагляд полягає в спостереженні з боку незалежного або спеціально уповноваженого суб'єкта, насамперед прокуратури чи суду, з метою перевірки дотримання норм законодавства без втручання у внутрішню діяльність органу. Правовими наслідками контролю зазвичай є управлінські рішення, притягнення до дисциплінарної відповідальності або службові перевірки, у той час як результати нагляду можуть слугувати підставою для ініціювання кримінальних проваджень, оскарження актів чи визнання дій незаконними. Розмежування цих понять є важливим для формування збалансованої системи забезпечення законності в діяльності поліції.

Попри нормативно закріплену багаторівневу систему контролю і нагляду за діяльністю поліції, на практиці її реалізація стикається з низкою системних проблем. Однією з ключових є формалізм у проведенні службових перевірок, які нерідко зводяться до поверхневого аналізу без об'єктивного вивчення фактів і наслідків порушень. Водночас вплив громадськості на діяльність поліції залишається обмеженим — інститути громадського контролю, як-от громадські ради чи консультативно-дорадчі органи, часто мають дорадчий характер і не наділені реальними механізмами впливу. Ще однією проблемою є недостатня відкритість поліції до зовнішнього нагляду, зокрема, ускладнений доступ до інформації для уповноважених суб'єктів та перешкоди в ефективному моніторингу з боку омбудсмена чи правозахисних організацій. Крім того, наявні конфлікти між структурами, які здійснюють контроль, зокрема, між внутрішніми органами НПУ та зовнішніми контролюючими суб'єктами, призводять до дублювання функцій або навпаки — до бездіяльності в умовах розмитої відповідальності. Сукупність цих чинників знижує ефективність механізмів забезпечення законності та сприяє відтворенню проблем у поведінці поліцейських.

Для досягнення мети статті необхідно визначитися з понятійним апаратом. Так, С.Г. Стеценко визначає, що контроль – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, який характеризується спостереженням і перевіркою правомірності діяльності об'єкта контролю та фактичної відповідності тих чи інших фактичних дій вимогам чинного законодавства з можливістю втручання в оперативно-господарську та виробничу діяльність для усунення виявлених недоліків [2, с. 640].

Державний контроль як загальнодержавна функція здійснюється на різних рівнях і є важливою ознакою змісту державного управління. По-перше, це взаємний контроль різних гілок влади, який реалізується ними в специфічних, тільки їм притаманних формах; подруге, відомчий контроль, тобто контроль, який здійснюється всередині кожного міністерства або відомства з боку вищестоящих органів стосовно нижчестоящих; по-третє, це позавідомчий контроль органів державного управління за виконанням законів організаціями та громадянами [3, с. 34].

Отже, узагальнюючи викладене, слід констатувати, що ефективний контроль і належний нагляд за діяльністю поліції є необхідною умовою функціонування правової держави та дотримання принципів законності, підзвітності й прозорості у діяльності правоохоронних органів. Внутрішні та зовнішні механізми контролю повинні взаємодіяти на засадах незалежності, професійності та відкритості, доповнюючи один одного в межах чітко окреслених повноважень. Водночас виявлені проблеми, зокрема формалізм перевірок, обмеження громадського впливу, дефіцит прозорості та міжінституційна несумісність, свідчать про потребу у глибокому реформуванні відповідних механізмів.

Тому вдосконалення правового регулювання, посилення ролі інституцій громадського контролю та забезпечення реальної незалежності суб'єктів нагляду повинні стати пріоритетними напрямками державної

політики у сфері поліцейської діяльності. Лише за умови системного підходу до вирішення зазначених проблем можна досягти справжнього балансу між повноваженнями поліції та гарантіями прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Галаган В.В., Романенко М.В. Інститут громадського контролю за діяльністю поліції. Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку : зб. матеріалів наук.практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 грудня 2015 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015., с. 30-34.

2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. 624 с.

3. Грицаєнко Л. (2012). Державний контроль і прокурорський нагляд: сутність та співвідношення. Вісник національної академії прокуратури України, (2), 34-38.

ПРИСЯЖНЮК Тетяна, *начальник сектору дотримання прав людини Могилів-Подільського РВП ГУНП у Вінницькій області*

РОЗБУДОВА ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Забезпечення основоположних прав і свобод людини, дотримання стану дисципліни та законності в діяльності поліції в умовах воєнного стану є надзвичайно одним з важливих завдань на сьогоднішній день, оскільки вони є основою правової держави. Робота поліції також важлива, оскільки вона служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, забезпечує громадський порядок та безпеку. Незважаючи на воєнний стан з 2022 року, Україна продовжує шлях інтеграції - напрямок процесу розвитку, пов'язаний з об'єднанням в єдине ціле раніше різнорідних частин і елементів. [3, с. 210] На шляху реформування та становлення держави України в цілому та окремих її структурних елементів особлива увага приділяється забезпеченню прав та свобод громадян.

Дослідження щодо забезпечення прав людини здійснювали науковці: В. Авер'янов - заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, М. Братасюк - доктор філософських наук, професор кафедри теорії держави та права, професор кафедри загальноправових дисциплін НАВС, М. Костицький - український правник, доктор юридичних наук, професор, В. Погорілко - український правознавець, академік Академії правових наук України, П. Рабінович - український науковець, доктор юридичних наук, професор та інші. З урахуванням значної кількості досліджень в Україні (щодо інституту